

Üzeyir Hacıbəyov fəvqəladə fitri istedadı, böyük fədakarlığı, mükəmməl təhsili, elmi, vətənpərvərliyi, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə xalqımızın böyük şəxsiyyətlərindən biri olmuş, dünya korifeylərinin ön sıralarında duran, Azərbaycanı təmsil edən görkəmli şəxsiyyət olmuşdur.

Dahi bəstəkarımıza Heydər Əliyev qayğısı

Heydər Əliyev - müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyimizin qurucusu və memarı, dünya azərbaycanlılarının ümummilli lideri, böyük azərbaycanlı, mədəniyyətimizin və ədəbiyyatımızın, elmimizin və incəsənətimizin böyük qayğıkeşi respublikamızda rəhbərlik etdiyi illərdə xalqımızın görkəmli şəxsiyyətlərinin fəaliyyətlərinin, zəngin irslərinin öyrənilməsi, adlarının əbədiləşdirilməsi və xalqa çatdırılması məqsədilə bir sıra sərəncamlar, qərarlar, fərmanlar imzalamışdır.

Milli musiqi və opera sənətimizin əsasını qoyan peşəkar bəstəkarlıq və musiqi kollektivlərinin yaradıcısı, görkəmli ictimai xadim, dramaturq, mütəfəkkir-demokrat yazıçı və publisist, əsl xalq sənətkarı zirvəsini fəth etmiş Üzeyir Hacıbəyov bu görkəmli şəxsiyyətlər sırasında özünəməxsus yeri olan şəxsiyyətlərdəndir.

Ulu öndərimiz Üzeyir Hacıbəyovun xalqımız qarşısında xidmətlərini, yaradıcılığını yüksək qiymətləndirərək diqqət və qayğı, məhəbbət əlaməti olaraq, zəngin ədəbi-bədii, elmi-pedaqoji, musiqi-teatr sahəsindəki fəaliyyətinin öyrənilməsi, geniş surətdə təbliğ edilməsi məqsədilə onun 90, 100,

110 illik yubileylərinin keçirilməsinin, adının əbədiləşdirilməsinin, ev-xatirə muzeyinin yaradılması, əsərlərinin teatrlarımızın, konsert təşkilatlarımızın, musiqi kollektivlərimizin repertuarında daim və müntəzəm yer tutmasının, ifa olunmasının və s. tədbirlərin həyata keçirilməsinin bilavasitə rəhbəri, iştirakçısı olmuşdur.

Üzeyir Hacıbəyovun doğum gününün-18 sentyabr "Milli Musiqi Günü" kimi qeyd olunması haqqında Heydər Əliyevin imzaladığı fərman dahi bəstəkarın möhtəşəm, zəngin yaradıcılığına-irsinə göstərdiyi yüksək səviyyədə qayğı və sevgidir, ümumi xalq məhəbbətinin ifadəsidir.

Heydər Əliyev Üzeyir Hacıbəyovun yaradıcılığını ümumiləşdirərək "Üzeyir Hacıbəyovun bütün əsərləri ölməzdir" ifadəsini böyük qürur və iftixarla söyləmişdir. Ulu öndərimizin bu hikmətinə əsasən biz də böyük məhəbbətlə deyirik ki, Üzeyir Hacıbəyovun özü də ölməzdir. Nə qədər ki xalqı, Azərbaycan mədəniyyəti və Azərbaycan musiqisi mövcuddur, Üzeyir Hacıbəyov onun ön sıralarındadır.

Bu mənada görkəmli bəstəkarın bədii sənət və sənətkarlıq haqqında dediyi bir fikri qeyd et-

mək yerinə düşər: "Yüksək bədii sənət yalnız o zaman ümumxalq malı ola bilər ki, bu sənətin ən gözəl və ən istedadlı ifaçıları olsun. İstedadlı ifaçılar olmadan milli sənətin təmtəraqlı ifaçıları da ola bilməz".

Oxucular üçün maraqlı, bəlkə də görülməmiş olduğu nəzərə alaraq bu böyük şəxsiyyətin həyatı və yaradıcılığının salnaməsindən bəzi məqamları diqqətə çatdırmaq məqbul sayıla bilər.

Hacıbəyov (Hacıbəyli) Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu (18.IX.1885 - Şuşa qəzasının Ağcabədi k., 23.XII.1948 - Bakı) - Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim, müasir Azərbaycan professional musiqisinin və milli operasının banisi, Şorqədə ilk operanın yaradıcısı, SSRİ xalq artisti, Azərbaycan EA akademiki, professor, Stalin mükafatı laureatı, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru, Azərbaycan EA İncəsənət İnstitutunun direktoru olmuşdur.

Dahi bəstəkarımızın həyatından bəhs edən daha bir maraqlı fakt Azərbaycanın görkəmli salnaməçisi Qulam Məmmədlinin "Üzeyir Hacıbəyov 1885-1948 həyat və yaradıcılığının salnaməsi"ndən: 1885-ci il 5 (18) sentyabr, Ağcabədi, Şuşalı Əbdülhüseyn bəy Hacıbəyovun arvadı Şirin xanım Ağcabədiddə, öz qohumlarının evində qonaq olduğu zaman bir oğlan doğmuş, adını Üzeyir qoymuşlar.

Üzeyir Hacıbəyovun uşaqlıq xatirələrindən:

- Mən ilk musiqi təhsilimi uşaqlıq zamanı Şuşada, ən yaxşı xanəndə və sazəndələrdən almışam. O vaxt mən "muğam" və təsnif oxuyurdum. Səsim xanəndənin xoşuna gəlirdi. Onlar mənə oxudur və öyrədirdilər... Mənim yaradıcılığma Mirzə Fətəlinin yazdığı əsərlərin böyük təsiri olmuşdur. Orada (Şuşada) M.F.Axundovun "Vəzir xan Sərabı" komediyasını səhnəyə qoyduqları yaxşı yadımdadır... "Mirzə Fətəli pyesləri mənə birinci dəfə teatr əsəri yazmaq həvəsi oyatdı" və ya Üzeyir Hacıbəyovun Qori Müəllimlər Seminariyası direktorunun adına yazdığı müraciəti: "Zaqafqaziya seminarı direktoru cənablarına. Şuşada rus-tatar məktəbi kursunu qurtardıqdan sonra təhsilimi davam etdirmək istəyirəm. Siz alicənabdan xahiş edirəm ki, mənə qəbul imtahanlarına buraxasınız və mənə ixtiyarımızda olan seminarın biliyimə müvafiq sinfinə buraxasınız."

Üzeyir Hacıbəyov 23 avqust 1899. 1 sentyabr 1899. Qəbul vəzifəsi. Zaqafqaziya müəllimlər seminariyasının şagirdi. 1885-ci il sentyabrın 5-də doğulmuş Üzeyir Hüseyn oğlu Hacıbəyov bəy nəslindən, müsəlman, (şio) 1899-cu il sentyabrın 1-də Dövlət hesabına Zaqafqaziya müəllimlər seminariyasına daxil olmuşdur.

Hacıbəyov 1899-1904-cü illərdə-Seminariyada təhsil illərində Avropa, dünya musiqi klassikasının əsərlərini maraqla mənimsəmiş, skripka alətində çalmışdır. Seminariya həyatı gələcək bəstəkarın yaradıcılığında

müsbət keyfiyyətlər yaratmışdır.

Üzeyir Hacıbəyov 1905-ci ildə Bakıya köçərək Bi-biheybətə "Səadət" məktəbində müəllimlik etmiş, 1907-ci ildə Bakıda Azərbaycan dilində "Hesab məsələləri", mətbuatda istifadə olunan siyasi, hüquqi, iqtisadi və əsgəri sözlərinin türki-rusi və rusi-türki lüğətini nəşr etdirmişdir.

Üzeyir Hacıbəyov bədii yaradıcılıq və publisistika ilə də məşğul olmuş, "İttihad", "Həyat", "İrsad", "Tərəqqi", "Həqiqət", "İqbal", "Yeni İqbal" və b. qəzetlərdə, "Molla Nəsrəddin" jurnalında əməkdaş olmuşdur. Onu vurğulamaq olmaz ki, hələ Azərbaycan hökumətinin 1949-cu il tarixli qərarı ilə Bakı şəhərində bəstəkarın 1915-1942-ci illərdə yaşadığı evdə onun ev-xatirə muzeyinin yaradılması məsələsinin həlli yalnız böyük musiqi xadiminin anadan olmasının 90 illik yubileyi ərəfəsində ümummilli liderimizin şəxsi tapşırığı və qayğısı ilə həyata vəsiqə almışdır. Burada bərpa-yenidənqurma işləri aparılmış, muzey binası kimi uyğunlaşdırılaraq, bədii tərtibat işləri aparılmış, ekspozisiyalar qurularaq bəstəkarın adına layiq muzey yaradılmışdır.

Muzeyin açılışı 1975-ci ilin noyabr ayının 20-də olmuşdur. Açılış mərasimində Heydər Əliyev, görkəmli mədəniyyət, elm, incəsənət, musiqi xadimləri, bəstəkarlar, şair və yazıçılar, Üzeyir bəyin yaxınları, ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak etmişlər. Muzeyin ilk tamaşaçıları - Heydər Əliyev, digər tamaşaçılar muzeylə, ekspozisiyalarla, eksponatlarla və digər muzey materialları ilə tanış olmuş, bəstəkarın zəngin irsi, yaradıcılığı ilə məlumlanmışlar.

Heydər Əliyev 1995-ci ildə Üzeyir Hacıbəyovun 110 illik yubiley tədbirində hər il sentyabr ayının 18-ni, bəstəkarın doğum gününün musiqi günü kimi keçirilməsinin vacibliyini və əhəmiyyətini xüsusi olaraq bir daha vurğulamış, bu tədbirin ümumxalq bayramı kimi, yüksək səviyyədə qeyd olunmasını tövsiyə etmişdir. O, çıxışında 1975-ci ildə bəstəkarın 90 illik yubileyi günlərində ev muzeyinin açılışını xatırladaraq, ev muzeyinin 20 il ərzində Üzeyir Hacıbəyov sənətinin təbliğində rolunu vurğulamış, bu işdə bəstəkarın yaxın dostu, həmkarı, muzeyin direktoru Ramazan Xəlilovun əməyini yüksək qiymətləndirmişdir.

Görkəmli bəstəkarın yubileyləri, "Üzeyir musiqi günləri" demək olar ki, bir neçə illərdir respublikamızın bütün bölgələrində, 100 illik yubileyi isə keçmiş Sovetlər birliyinin Moskva, Leninqrad kimi böyük paytaxt şəhərlərində, müttəfiq respublikaların paytaxtlarında təntənəli surətdə keçirilmişdir.

Belə tədbirlərdən birinin iştirakçısı olduğum və indiyədək unutmadığım Moskvada Üzeyir Hacıbəyovun 100 illik yubileyi gecəsidir. Mənim üçün bu tədbir bir də ona görə şəərəli və yadda qalandır ki, bu tədbirdə o vaxt Moskvada SSRİ-nin rəhbərlərindən biri, böyük nüfuz

sahibi, bacarıqlı dövlət xadimi, tanınmış şəxsiyyət Heydər Əlirza oğlu Əliyev iştirak edirdi. Həmin tədbirdən yadigar saxladığım proqramı bu gün oxucularımın diqqətinə çatdırıram...

1985-ci il oktyabr ayının 11-i SSRİ Böyük Teatrında Üzeyir Hacıbəyovun anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmiş yubiley gecəsi keçirilirdi. Mən o vaxt muzey işçilərinin seminar müavirəsinin iştirakçısı kimi Moskvada idim. Təsədüf nəticəsində Azərbaycan gəlmiş yubiley tədbirinin iştirakçıları ilə görüşdüm. Belə bir tədbir keçirilməsi məni çox sevindirdi və mənə də təbircə iştirak etmək arzusu yarandı.

Çətinliklə də olsa arzuma nail oldum. Yubiley tədbiri başlamazdan əvvəl Bakıdan gələn mədəniyyət, elm adamları, ziyalılarla görüşməyə bəlli oldu ki, sevimli rəhbərimiz Heydər Əliyev təbəffüsündə Bakıdan gələnlərlə salamlasaq... Belə də oldu. Böyük həyəcanla tədbirin başlanmasını gözləyirdik... Səhnədə görkəmli partiya və dövlət xadimi-SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, böyük şəxsiyyət Heydər Əliyev gördüdü. (Görkəmli ədəbiyyatşünas alim Əziz Şərif də onunla birlikdə idi). Tədbir iştirakçıları Heydər Əliyevi səmimi alqışlarla qarşıladılar... gecədə akademik Ramiz Mehdiyev mürüzə etdi...

Rəsmi hissədən sonra təbəffüsdə Heydər Əliyev Əziz Şəriflə (SSRİ Mədəniyyət naziri D.Özmiçev də orada idi) Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri ilə salamlaşaraq onları təbrik etdi. Sevincimin həddi-hüdudu yox idi. Təvəzökarlıqdan kənar olsa da deməliyəm ki, bu təbrikdən mənə də pay oldu.

Yubiley gecəsinin bədii hissəsi ölməz bəstəkarımızın əsərləri əsasında tərtib edilmişdi (konsertin proqramı əlavə edilir). İlk olaraq "Koroğlu" operasının uvertürası səsləndi. "Leyli və Məcnun" operasından fraqmentlər, "Arşın mal alan" musiqili komediyasından Gülcührənin ariyası (xalq artisti Xuraman Qasımovanın ifasında), "Koroğlu" operasından Nigarnın ariyası (xalq artisti Fidan Qasımovanın ifasında), "Koroğlu" operasından Koroğlu ariyası (xalq artisti Lütfiyar İmanovun ifasında), "Qaraqoğuz" (xalq artisti Zeynəb Xanlarovanın ifasında), "Sevgili canan", "Sənsiz" (xalq artisti Müslüm Moqamayevin ifasında) və başqaları, həmçinin Moskva mədəniyyət və incəsənət ustalarının ifasında rəngarəng, yüksək səviyyəli musiqi nömrələri eşidildi.

Üzeyir Hacıbəyov sənətinə ulu öndərimizin daim qayğısının nəticəsidir ki, Azərbaycanda, onun ayrılmaz tərkib hissəsi Naxçıvan Muxtar Respublikasında da bu böyük musiqi xadiminin irsi-yaradıcılığı geniş surətdə öyrənilir. İnsanlarımız, musiqiçilərimiz, mədəniyyət və incəsənət ustalarımız bu tədbirlərdə yaxından iştirak edirlər.

Ali və orta ixtisas məktəblərimizdə, uşaq musiqi məktəblərində, teatr və konsert müəssisələrimizdə, musiqi salonlarımızda, mədəniyyətimizdə, kitabxana və mə-

dəniyyət evlərimizdə, televiziya və radio verilişlərində, mətbuatımızda ardıcıl olaraq Üzeyir Hacıbəyov yaradıcılığı, əsərləri səslənir, ifa edilir. Biz fəxr edirik ki, sevimli, dahi bəstəkarımız Naxçıvandan SSRİ Ali sovetinə deputat seçilmişdir. Onun Naxçıvan musiqi məktəbinə verdiyi fortepiano uzun illərdir məktəbdə qorunub saxlanılır.

Heydər Əliyev bu böyük şəxsiyyətin haqqında demişdir: "Üzeyir Hacıbəyovun Azərbaycanda yaratdığı musiqi məktəbləri elə bir məktəb olub ki, ondan sonra xalqımız dünyaya bir çox görkəmli bəstəkarlar, musiqiçilər, mədəniyyət xadimləri verib" və yaxud Azərbaycan bəstəkarlarının V qurultayındakı nitqində demişdir: "Biz professional musiqinin banilərini, ilk növbədə, Üzeyir Hacıbəyovun fəaliyyətini böyük minnətdarlıq və ictimai xatırlayırıq. Onlar xalqa nöinki gözəl musiqi əsərləri bəxş etmiş, həm də Azərbaycanda bəstəkarlıq məktəbinin təməlini qoymuş və bu məktəbi yaratmışlar."

Heydər Əliyev Üzeyir Hacıbəyovun qısa, lakin şəərəfli həyat yolunun, yaradıcılıq dövrünün həqiqi, dəqiq qiymətini aşağıdakı kimi səciyyələndirmişdir. O demişdir: "1918-ci ildə Azərbaycanda ilk demokratik respublika yaranan zaman və yaranandan sonra Üzeyir Hacıbəyov o vaxt gedən ictimai-siyasi proseslərin fəal iştirakçısı olmuşdur. O, görkəmli bir şəxsiyyət kimi həmin proseslərin düzgün istiqamətə getməsinə təsir etmiş və çətin dövrdə də xalqımızın milli məniyyətinin yüksəlməsi üçün çox işlər görmüşdür."

Üzeyir Hacıbəyov anadan olandan... dünyasını dəyişənə qədər Azərbaycan xalqının görkəmli bir oğlu olmuşdur. Azərbaycan xalqına xidmət etmişdir və hansı sistemdə olursa-olsun, hansı hakimiyyət dövründə olursa-olsun, bütün imkanlarından istifadə edərək xalqını daim irəliləyə doğru aparmışdır... Azərbaycan mədəniyyətinin çiçəklənməsində biz bu gün ictimai hissi ilə deyə bilərik ki, Üzeyir Hacıbəyovun əvəzsiz rolu vardır.

Üzeyir Hacıbəyovun yazdığı hər bir əsər... bizim üçün qiymətlidir. Üzeyir Hacıbəyovun ictimai-siyasi fəaliyyəti əvvəldən-axıra qədər bizim üçün çox qiymətlidir. Çünki bunlar hamısı Azərbaycan xalqının güclənməsinə, mədəniyyətin inkişaf etməsinə, xalqımızın özünü tanımasına xidmət etmişdir. Bu xidmət heç vaxt unudulma bilməz. Bu xidmət əvəzənilməzdir".

● **Sübhü KƏNGƏRLİ,**
C. Məmmədquluzadə adına
Ədəbiyyat Muzeyinin direktoru,
Əməkdar mədəniyyət işçisi